

INOVACE JAKO ZDROJ KONKURENČNÍ VÝHODY

INOVATION SUCH AS RESOURCE OF COMPETITIVE ADVANTAGE

Ivana Faltová Leitmanová, Jan Hladký

Abstract:

The term “innovation” is defined in the General Diderot Encyclopedia as “the change of quality of single production factors or a new way of combining them, contributing to a better functioning of economy, saving of labor and resources or to a better satisfaction of human needs. The introduction of new kinds of goods, new processes of production, utilization of new raw materials or improved organization can be included.”

All above mentioned innovations may result in lowering of price and in reorientation of market demand towards the product of that firm, which has brought the innovation. This process may lead to reallocation of production factors in favor of this firm, because these factor would be more productive there. The profit from innovation than, among others, is a source for another innovations which are reflected in the economic development in the widest sense of word.

Anotace:

Ve všeobecné encyklopedii Diderot je inovace definována jako „změna kvality jednotlivých výrobních faktorů nebo nový způsob jejich kombinace, přispívající k lepšímu fungování ekonomiky, k úspoře práce, zdrojů, nebo k dokonalejšímu uspokojování potřeb člověka. Patří sem zavádění nových druhů zboží, nové výrobní postupy, použití nových surovin nebo zlepšená organizace.“

Všechny uvedené dopady inovace mají vliv na možné snížení ceny a přeorientaci tržní poptávky na produkt firmy, která inovaci provedla. Tím může dojít k realokaci výrobních faktorů ve prospěch této firmy, jelikož zde jsou produktivnější. Zisk z inovace potom, mimo jiné, představuje zdroj pro další inovace, které se promítají v ekonomickém rozvoji v nejširším smyslu.

Key words:

Innovation, productivity, needs, development

Klíčová slova:

Inovace, produktivita, potřeby, rozvoj

Úvod

Obecně platí, že výzkum a vývoj jsou hybnými silami pro hospodářský růst, pro tvorbu pracovních míst, pro vývoj nových produktů a také pro růst kvality produkce vůbec, stejně jako pro zlepšování zdravotního stavu nebo ochrany životního prostředí.

Výsledky a diskuse

Indikátory a EU

Výdaje do oblasti výzkumu a vývoje jsou proto prioritním indikátorem, přičemž jako základní ukazatel slouží spíše vnitropodnikové výdaje na výzkum a vývoj. V 90. letech podíl výdajů na výzkum a vývoj na HDP v zemích EU poklesl a až závěr dekády přinesl stabilizaci těchto výdajů. Intenzita výzkumu a vývoje ve Spojených státech a v Japonsku byla ve srovnání s EU nadprůměrná. Jako další vstupní indikátor očekávané úrovně výzkumu a vývoje slouží počty technických a vědecko-výzkumných pracovníků a ukazatel rozsahu prostředků ze státních zdrojů směřujících do výzkumu a vývoje.

Prostředky na výzkum a vývoj ze státních zdrojů, v % HDP

Stát	1990	1995	2000
EU-15	0,90	0,82	0,73
<i>Belgie</i>	0,52	0,53	0,58
<i>Dánsko</i>	0,73	0,71	0,68
<i>Německo</i>	0,94	0,90	0,80
<i>Řecko</i>	0,22	0,29	0,32
<i>Španělsko</i>	0,53	0,49	0,69
<i>Francie</i>	1,36	1,12	0,93
<i>Irsko</i>	0,28	0,33	X
<i>Itálie</i>	0,73	0,61	0,58
<i>Holandsko</i>	0,88	0,76	0,74
<i>Rakousko</i>	0,55	0,67	0,58
<i>Portugalsko</i>	0,36	0,45	0,63
<i>Finsko</i>	0,81	0,98	0,98
<i>Švédsko</i>	1,17	1,14	0,76
<i>Velká Británie</i>	0,89	0,78	0,67
<i>Island</i>	X	0,83	X
<i>Norsko</i>	0,86	0,81	0,68
<i>Japonsko</i>	0,44	0,50	0,64
<i>USA</i>	1,10	0,93	0,81

Zdroj: Eurostat

Pro získávání nových vědomostí a jejich následné šíření jsou rozhodující rozsah a kvalita lidských zdrojů. Kritickým faktorem pro inovace je počet vědců a pracovníků s ukončeným terciárním vzděláním a jejich procentuální zastoupení v pracovních silách. Pro šíření vědomostí a zároveň také pro produktivitu je rozhodující úroveň kvalifikace, kterou zaměstnanci využijí např. při setkání s novým kancelářským softwarem nebo s pokrokovými výrobními technologiemi. Střední technické dovednosti jsou přitom získávány i cestou různých nástavbových kurzů, cestou postsekundárního vzdělávání apod. Indikátor procentuálního zastoupení zpracovatelského průmyslu se střední a vyšší technologickou úrovní na zaměstnanosti a procentuálního zastoupení služeb s vyšší technologickou úrovní na zaměstnanosti, ukazují dopad inovací na zaměstnanost. Zkoumá se, nakolik získávání vědomostí koreluje s „objevováním“ a „vynalézáním“, jež jsou počátkem každé užitečné inovace.

Zaměstnanost v hi-tech oborech a ve vyspělých službách (rok 2001, podíly na celkové zaměstnanosti v % v jednotlivých zemích)* /

Země	Hi-tech obory	Vyspělé služby
EU	7,6	32,9
Belgie	6,6	38,1
<i>Dánsko</i>	7,0	42,7
<i>Německo</i>	11,2	31,0
<i>Řecko</i>	2,2	22,8
<i>Španělsko</i>	5,5	24,9
<i>Francie</i>	7,2	35,0
<i>Irsko</i>	7,3	31,9
<i>Itálie</i>	7,4	26,9
<i>Lucembursko</i>	1,2	35,8
<i>Nizozemí</i>	4,3	40,0
<i>Rakousko</i>	6,5	29,3
<i>Portugalsko</i>	3,6	19,1
<i>Finsko</i>	7,4	39,1
<i>Švédsko</i>	7,9	45,7
<i>Velká Británie</i>	7,2	40,3

Zdroj: Eurostatl

* / Obory hi-tech tvoří především elektronika a komunikace, vysokorychlostní přenos dat pomocí optických vláken, interaktivní videosloužby, výroba lékařských strojů, optických výrobků a měřících přístrojů, vyspělé služby reprezentují především letecká a lodní doprava, bankovníctví, pojišťovnictví, informatika, vzdělávání, zdravotnictví a další.

Podniky jsou aktivní v procesu inovací také tehdy, pokud převezmou vyspělou inovaci od jiných firem a přizpůsobí ji svým potřebám, nebo získávají nápady a technické informace z externích zdrojů a zasadí se tak o rozvoj během provozu či při spolupráci s ostatními podniky. Malé a střední podniky s počtem zaměstnanců od 20 do 249 v zemích EU se rozčleňují do dvou skupin – pracující na vnitropodnikové inovaci a podniky zapojené do spolupráce na inovaci s jinými podniky, kde vystupují jako zprostředkovatel mezi veřejnou výzkumnou infrastrukturou a velkými podniky, např. biotechnologickými, a také jako samostatní vývojáři nového nápadu.

Indikátory a ČR

V České republice, pokud bychom se zajímali o indikátory charakterizující úroveň výzkumu a vývoje, bychom zjistili, že ve výzkumu a vývoji pracovalo v roce 2001 (v přepočtu na plné pracovní úvazky) 26,1 tisíc pracovníků (což je mírný nárůst ve srovnání s rokem 2000), z nichž výzkumníci představovali mírně nadpoloviční podíl, zhruba třetinu tvořil technický personál, zbytek připadl na pomocný personál. Přitom je velmi nerovnoměrné zastoupení pracovníků ve vědě a výzkumu podle jednotlivých vědních oblastí, které je poplatné spíše industriální společnosti. Totiž přibližně polovina připadá na technické vědy, čtvrtina na vědy přírodní a pouze desetina na vědy sociální a společenské. Podíl státních výdajů na výzkum a vývoj dosahoval v roce 1995 0,37%, v roce 2000 0,52% a v roce 2001 0,55% HDP.

Od příštího roku bude Česká republika čerpat peníze ze strukturálních fondů EU. Předvstupní fondy Evropské unie, které mají pomoci kandidátským zemím s přípravou na vstup do společenství, budou po vstupu ČR do Unie nahrazeny strukturálními fondy a fondem

kohezním. Mezi prioritní cíle regionální politiky EU patří zvyšování regionální konkurenceschopnosti. Podporu by měly získávat projekty zaměřené na pomoc při rozšiřování činnosti firem, vytváření pracovních míst a zlepšování technologií. Jedná se zejména o projekty zaměřené na zlepšování infrastruktury, investice do obnovitelných zdrojů energie a do technologií s nízkou energetickou náročností, zajištění přístupu firem k internetové síti, zavádění nových výrobních technologií a šíření know-how. Firmy mohou získat finanční pomoc, pokud prokáží, že inovace, na které tyto prostředky využijí, zajistí podniku do budoucna větší specializaci, komerční výhody a lepší jeho postavení na trhu.

Nyní je na inovační podnikání a jeho financování v kontextu malého a středního podnikání v ČR, kromě jiných, orientován program Záruka. Inovační podnikání je zaměřeno na realizaci nových myšlenek, nápadů či skutečných objevů, tedy na oblast nejistou a rizikovou, na oblast, kde má rizikový kapitál nezastupitelnou roli. U nás však rizikový kapitál takřka absentuje, což je jedna z bariér rozvoje inovačního podnikání.

V souvislosti s financováním inovačního procesu se zjišťují a analyzují údaje o poskytování rizikového kapitálu, o prodejkách v důsledku inovací, o využití internetu, o investicích do informačních technologií a o investicích do progresivních oblastí. Za měřitelné výstupy se považují počty patentových přihlášek, které slouží jako ukazatel aplikovaného výzkumu a vývoje.

Závěr

Produkty a sektory špičkových technologií hrají v moderní ekonomice stále větší roli, neboť v kontextu konkurenceschopnosti a vývoje zaměstnanosti jsou považovány za podstatný předpoklad hospodářského růstu. Inovační politika sehrává roli při zvyšování výkonnosti prostřednictvím strukturální politiky a strukturálních reforem. Měla by se proto rozvíjet jako průřezová politika, která překrývá tradiční oblasti jako zemědělství, průmysl a výzkum. Splnění této představy vyžaduje živou komunikaci mezi vědou, průmyslem a veřejností, stejně tak jako formování strategických vizí a výhledů.

Inovačně politické trendy by se měly zaměřit na:

- podporu výzkumu v podnicích
- zlepšení financování inovací
- podporu přebírání inovovaných technologií v malých a středních podnicích
- zesílení spolupráce mezi výzkumnými institucemi, vysokými školami a podniky
- zjednodušení správních postupů, kterými musejí podniky procházet
- podpora inovací a výzkumu cestou daňové politiky a jiných nepřímých metod
- vývoj strategické vize inovací a výzkumu
- sjednocení koncepce inovační politiky

Literatura:

Jahrbuch 2002. Brusel, Eurostat 2003

Innovation in einer wissenbestimmten Wirtschaft. Brusel, EK 2000

Klečková, M.: Můžeme dostávat miliardy korun ročně. Profit 12.5.2003

Ročenka HN 2003. Praha, Economia 2003

Adresa autorů:

Doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc., Ing. Jan Hladký

Katedra ekonomiky, ZF JU v Českých Budějovicích, Studentská 13, 370 05 České

Budějovice, e-mail: leitman@zf.jcu.cz, hohla@volny.cz, tel. 387772501

